

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ ЄС В УКРАЇНІ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ, КРИМІНАЛІСТИКИ
ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Матеріали
міжвідомчої науково-практичної конференції
(Київ, 24 листопада 2017 року)

Частина 1

Київ
2017

Редакційна колегія:

Черисй В. В., ректор НАВС, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор НАВС, доктор юридичних наук, професор;

Удалова Л. Д., директор інституту післядипломної освіти НАВС, доктор юридичних наук, професор;

Саковський А. А., директор навчально-наукового інституту № 2 НАВС, кандидат юридичних наук;

Атаманчук В. М., завідувач кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 НАВС, кандидат юридичних наук;

Вознюк А. А., завідувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1 НАВС, кандидат юридичних наук, доцент;

Моргун Н. С., завідувач кафедри досудового розслідування НАВС, кандидат юридичних наук;

Патик А. А., завідувач наукової лабораторії з експертно-криміналістичного забезпечення навчально-наукового інституту № 2 НАВС, кандидат юридичних наук;

Розснова В. В., завідувач кафедри кримінального процесу НАВС, кандидат юридичних наук, доцент;

Самодін А. В., завідувач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС, кандидат юридичних наук, доцент;

Титко А. В., начальник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, кандидат юридичних наук;

Пашигва А. С., науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2017 року (протокол № 2)

Матеріали подано в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє висловлені думки та не несе відповідальності за їх зміст

А437 **Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи** [Текст]: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2017 р.): у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. С. Чернявський, Л. Д. Удалова та ін.]. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – Ч. 1. – 396 с.

УДК 343.1:343.98:340.6

© Національна академія внутрішніх справ, 2017

ЗМІСТ

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ

<i>Чернись В. В.</i>	15
<i>Невгад В. В.</i>	17
<i>Федотов О. А.</i>	19
<i>Погорецький М. А.</i>	21

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Секція 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

<i>Шумило М. Є.</i> РОЛЬ НАУКИ В КРИТИЧНІЙ РЕФЛЕКСІЇ ПОЛОЖЕНЬ КПК УКРАЇНИ	22
<i>Сокурєнко В. В.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ	25
<i>Галаган В. І., Моргун Н. С.</i> ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА З ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ	27
<i>Горбачевський В. Я.</i> СЛІДЧИЙ СУДДЯ ЯК ГАРАНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	29
<i>Капліна О. В.</i> ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ» ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ	32
<i>Лук'янчиков Є. Д.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФОРМУВАННЯ СУДОВИХ ДОКАЗІВ	34
<i>Підюков П. П.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК РІЗНОВИД ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ	37
<i>Никифорчук Д. Й., Чемерис Д. Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ СВІДКІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ВІДКРИТИХ ЗА ФАКТАМИ БЕЗВІСНОГО ЗНИКНЕННЯ ОСІБ	38
<i>Крюков О. О.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	40

Литвинчук О. І.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ВНЕСЕННЯМ ВІДОМОСТЕЙ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	100
---	-----

Ляш А. О.

ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ Й НЕЗАЛЕЖНОСТІ СЛІДЧОГО ЗА ЧИННИМ КПК УКРАЇНИ	102
--	-----

Мазур О. С.

ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ В УКРАЇНІ	104
---	-----

Мамка Г. М.

ЗАСАДА ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ В НОРМАТИВНОМУ ВРЕГУЛЮВАННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ	106
--	-----

Максимів Л. В., Гук І. Г.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СВІДКА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	108
--	-----

Мартовицька О. В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	111
---	-----

Мірковець Д. М.

ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ У СКЛАДІ СЛІДЧОЇ ГРУПИ	113
--	-----

Никоненко М. Я.

АСПЕКТИ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	117
---	-----

Омельченко О. Є.

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАКОННОГО ЗАТРИМАННЯ	119
--	-----

Осауленко О. А.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПОДАННЯ ДОКАЗІВ У КОНТЕКСТІ НОРМ ОСНОВНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ	120
--	-----

Запотоцький А. П., Осетрова О. С.

КРИТЕРІЇ ПРОВОКАЦІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ В КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ	123
---	-----

Павленко Н. Г.

НЕВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНІ ЯК ПІДСТАВА ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИМИ	125
--	-----

Пастушенко С. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ДО НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО	127
---	-----

Плева К. В.

ПРАВО АДВОКАТА НА ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	129
---	-----

вповноважену службу особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється в учиненні кримінального правопорушення.

Працівники поліції діють згідно зі ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» та відповідно до покладених на них завдань:

1) уживають заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень, припиняють їх;

2) вживають заходів, які спрямовані на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок вчинення кримінального, адміністративного правопорушення;

3) забезпечують своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

4) доставляють у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення.

У зв'язку із цим, поділяємо думку, висловлену в науковій літературі, стосовно необхідності доповнення ст. 207 КПК України положенням, яке дозволить кожному під час здійснення законного затримання застосовувати фізичну силу до затриманого. Безумовно, що законне затримання має бути спрямоване тільки на нейтралізацію загрози з боку затриманого і для його затримання. Залежно від ситуації може бути достатньо усного попередження про можливість застосування фізичної сили.

Згідно зі ст. 3 Конвенції з прав людини, під час застосування законного затримання недопустимим є застосування заходів, які принижують особу затриманого, завдають йому тілесних ушкоджень, є знущанням, катуванням або самосудом.

Необхідно надати право кожному під час здійснення законного затримання: вилучати в затриманого матеріальні об'єкти, які були (чи ймовірно були) знаряддями вчинення кримінального правопорушення, принаймні з метою забезпечення власної безпеки; сліди кримінального правопорушення чи інших фактичних даних, які мають значення для кримінального провадження й підлягають доказуванню; перешкоджати спробам підозрюваного сфальсифікувати докази й уникнути відповідальності за вчинене діяння; застосовувати спеціальні засоби (залежно від того, хто затримує – громадянин (потерпілий або очевидець події) або патрульний поліцейський), щоб унеможливити подальші агресивні дії з боку затриманого, перешкодити йому чинити опір затриманню, втекти чи знищити докази.

Осауленко Олег Анатолійович, професор кафедри досудового розслідування навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПОДАННЯ ДОКАЗІВ У КОНТЕКСТІ НОРМ ОСНОВНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ

Кримінально-процесуальна діяльність як один із видів соціальної діяльності має пізнавальний зміст. Розслідуючи кримінальні провадження, органи досудового розслідування та судової влади з метою прийняття за ними правильного й обґрунтованого рішення прагнуть відновити достовірну картину

минулої події, пізнати всі її обставини та факти, встановити істину. Цього досягають за допомогою кримінально-процесуального доказування, під час якого неабияку роль відіграє можливість подавати докази, якою наділені суб'єкти процесу, що мають на це право.

Актуальність цієї тематики зумовлена посиленою увагою держави до питань реформування й удосконалення діяльності органів досудового розслідування, судової системи, що мають забезпечувати законність, захист прав громадян та інтересів суспільства. Функціональне призначення цих органів пов'язано, зокрема, з реалізацією процедур доказування.

Кримінальний процесуальний кодекс України надає можливість сторонам кримінального провадження, потерпілому, представникові юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, збирати докази в порядку, передбаченому цим Кодексом. Способи збирання доказів для сторони захисту, потерпілого і сторони обвинувачення принципово різняться кількома аспектами: а) сторона захисту, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження (сторона захисту та потерпілий), здійснюють збирання доказів шляхом витребування й отримання від визначених суб'єктів копій документів, а не їх оригіналів, як це передбачено для сторони обвинувачення; б) зазначені суб'єкти можуть лише ініціювати проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань, а не самостійно їх проводити, як сторона обвинувачення; в) для сторони обвинувачення передбачено можливість проведення інших процесуальних дій, відповідно до цього Кодексу, а для сторони захисту та потерпілого – можливість проведення інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів (ст. 93 КПК України). Таким чином, законодавець не обмежує сторону захисту й потерпілого в засобах, які можна використовувати для збирання доказів.

Зазначене відповідає розподілу процесуальних функцій і положенню, що для сторони обвинувачення здійснення доказування є обов'язком, а для сторони захисту та потерпілого – їхнім процесуальним правом.

Можливість збирати докази для сторони захисту та потерпілого була б беззмисловою без можливості та права зазначених суб'єктів подавати такі докази з метою обґрунтування своїх тверджень (своїєї позиції). Таке право їм надано. Зокрема, у ст. 20, 42 КПК України передбачено, що підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право збирати й подавати докази. Протягом кримінального провадження КПК України визначає для потерпілого право подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду, зокрема ті, якими підтверджується його заява (ч. 1, 2 ст. 56 КПК України).

Сторона захисту та потерпілий наділені правом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів і не є процесуальними за своїм характером (відео-, фото-, аудіофіксація обставин, епізодів кримінального правопорушення тощо). Унаслідок фіксації зазначених обставин технічними засобами буде отримано джерела доказової інформації, які мають характер документів. Водночас сторона обвинувачення може збирати докази виключно в межах процесуальних дій, передбачених КПК України. Якщо йдеться про таке джерело доказів, як документи, закон передбачає можливість використання в кримінальному провадженні як доказів документів, у яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб і які

зібрані оперативними підрозділами виключно з дотриманням законодавчих процедур на підставі вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (ч. 2 ст. 99 КПК України).

Відповідно до ч. 1 ст. 99 КПК України, «документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, що можуть бути використані як доказ факту чи обставин, які встановлюють під час кримінального провадження». До документів, за умови наявності в них зазначених відомостей, можуть належати матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (зокрема електронні) (ч. 2 ст. 99 КПК України).

Дискусійним із позицій сьогодення видається рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення ч. 3 ст. 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 року (справа № 1-31/2011), у якому Суд виключив можливість використання як доказів фактичних даних, «одержаних шляхом вчинення цілеспрямованих дій щодо їх збирання і фіксації із застосуванням заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» особою, не уповноваженою на здійснення такої діяльності.

Конституційний Суд України роз'яснив: «під час оцінювання на предмет допустимості як доказів фактичних даних, що містять інформацію про вчинення злочину чи підготовку до нього, необхідно враховувати ініціативний або ситуативний (випадковий) характер дій фізичних або юридичних осіб, їх мету та цілеспрямованість під час фіксування зазначених даних». Суд вважає, «що подані будь-якою фізичною або юридичною особою речі або документи (фактичні дані)... не відповідають вимогам допустимості доказів, якщо вони одержані з порушенням прав і основоположних свобод людини, закріплених в Конституції України, зокрема внаслідок цілеспрямованих дій із застосуванням оперативно-розшукових заходів, передбачених Законом», зазначивши, що це порушує не лише законодавчі положення, а й конституційні права і свободи людини та громадянина. До таких заходів, які можуть вчиняти на власний розсуд не вповноважені фізичні або юридичні особи, Суд відносить будь-які заходи, які належать до оперативно-розшукової діяльності (мають ознаки оперативно-розшукової діяльності). Таким чином, якщо, наприклад, свідок чи потерпілий за допомогою фото-, відеокамери чи диктофона, які нині є майже в кожному мобільному телефоні, цілеспрямовано зафіксували злочинні дії іншої особи, то ці дані не можуть бути допустимими доказами, оскільки будуть порушені конституційні права і свободи правопорушника. Отже, пріоритет захисту прав і свобод надано тому, хто вчиняє злочин, а не тому, хто від цього злочину страждає.

Водночас Конституція України надає право кожному «будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань» (ст. 55 Конституції України). «Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на власний вибір» (ч. 1 ст. 34 Конституції України).

Таким чином, вважаємо, що проаналізоване рішення Конституційного Суду України від 20 жовтня 2011 року суттєво обмежує право сторони захисту та потерпілого на подання доказів.